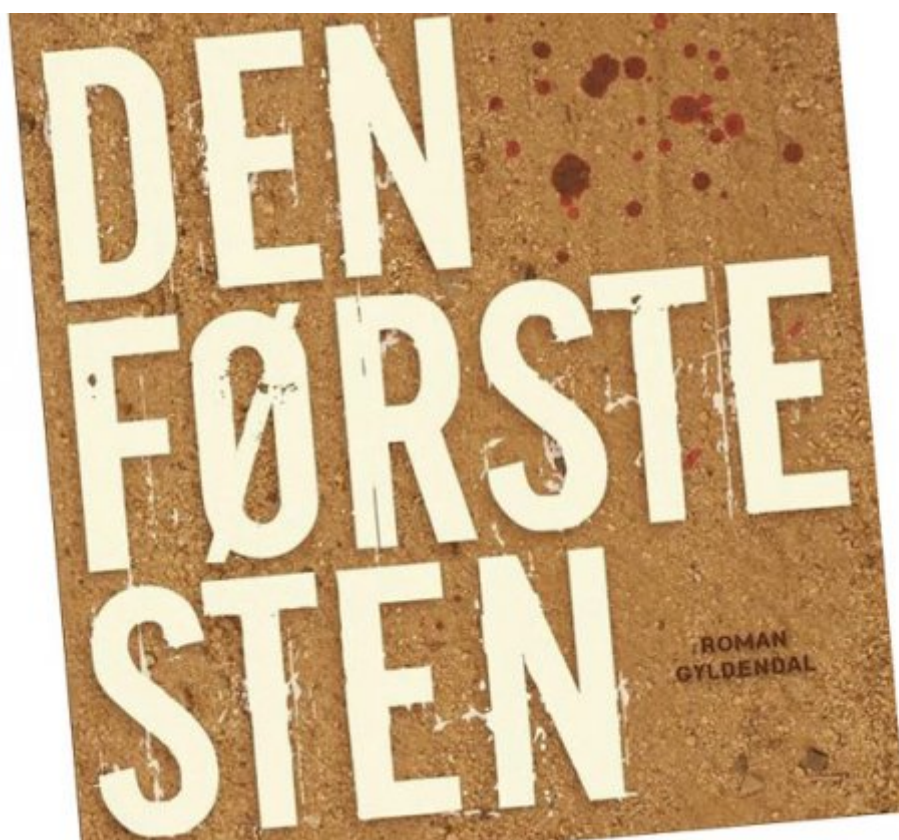

Mens vi langsomt mister os selv

Carsten Jensens roman »Den første sten« handler ikke kun om Danmarks krigsdeltagelse i Afghanistan, men sætter også spørgsmålstegn ved, hvad den gør ved os som mennesker, som fællesskab og som nation. Hvordan kan vi bevare os selv og vores værdier, og kan vi i det hele taget stadig se os selv i øjnene?

AF MARIA NIELSEN

I Carsten Jensens roman, *Den første sten*, dræber det første skud, der løsnes mod fjenden, en ung afghaner, muligvis en talibaner. På hans lig finder skytten Adam en Fjällräv, hvorefter han kaster op. Ikke så meget på grund af for første gang at have taget et andet

menneskes liv, men snarere fordi denne person bar noget så uventet som en Fjällräv på sig. Hvorfor fanden har en talibaner en Fjällräv? Hvad laver en Fjällräv i Afghanistan?

Koblingen mellem fjendebillede og skandinavisk hygge og identitet stiller det første store spørgsmålstejn ved, hvem det egentlig er, man er i krig med.

3. deling er landet i et mosaik kaos af interesser med blot diffuse forestillinger om eget formål. Den første sten er kastet.

Sort zones smag af blod

Den første sten trækker sin læser gennem krigens væsen og vilkår, fra Gul Zone, overvågenhedens zone, til Sort Zone, hvor smagen af blod og hjertets dunken i ørerne bestemmer begivenhederne omkring soldaterne.

Romanen trækker sin læser gennem en rus af fortvivelse, hævn og adrenalin, gennem et famlende kaos, som burde give mening og burde have en retning. Både retning og mening forsvinder dog i forsøget på at rette op på det kaos og den almindelige rådvildhed, som krigen forårsager blandt de menige soldater.

Læseren bliver vidne til et kaos, der forårsages af de bedste intentioner blandet op med den største uvidenhed om det land, man som soldat befinder sig i.

Hvordan bevarer man sine værdier i en verden og i en krig, der hele tiden sætter spørgsmålstejn ved, hvad der er rigtigt og forkert, og hvor konklusionen ofte er, at intet er hverken eller? Hvor en rationel beslutning bliver forvandlet til et blodigt kaos af lemlæstede børn?

Hvor selv den mindste handling forårsager en sand lavine af uoverskuelige konsekvenser?

Man fristes til som læser stille spørgsmålstejn ved, om man som menig soldat i en krig er i stand til at bevare de værdier, som man er sendt ud for at repræsentere?

Og hvis man ikke er det, hvor efterlader det så missionen og det land, man repræsenterer? Hvor efterlader det de værdier, vi brøster os af at efterleve i Danmark, når hverken vores soldater eller embedsmænd efterlever krigens love i indsatsen i Afghanistan?

Kan vi som samfund bestå?

Intet princip er ubøjelet

I *Den første sten* møder vi, blandt mange andre, 3. deling. Den øverstkommanderende, oberst Ove Steffensen, er en garvet diplomat med erfaringer fra kommunalbestyrelsen på Bornholm. Vi møder også en intellektuel delingsfører, Schrøder, der som den eneste i hele Camp Price kender til afghansk kultur og historie og mestrer pashto. Og vi møder Hannah, en ung soldat, der er på flugt fra sig selv, sin ensomhed og sin alkoholiske mor.

Steffensen ønsker blot at få tingene til at glide. Med sig fra Bornholm har han medbragt to vigtige erfaringer: Man kan altid tale sig til rette og intet princip er ubøjelet. Med de erfaringer som sine ledetråde lykkes det hurtigt Steffensen at skabe ro i og omkring lejren.

Roen bliver dog snart afløst af en giftig blanding af rastløshed, der opstår i kølvandet på sorgen over mistede kammerater og krigens generelle tomgang, hvor ventetid og *crossfit*

udgør dagligdagen.

Det blandet med dårlige beslutninger og samarbejdspartnere, der vender een ryggen, samt feltpræstens erkendelse af, at soldaterne kæmper en krig på to fronter og at intet er en tilfældighed, lægger kimen til mytteri.

Lejren er i opbrud, Steffensen mister sin autoritet til feltpræsten, og der er brug for, at soldaterne får noget adspredelse.

Løsningen bliver at sende soldaterne på mission. De skal give den lokale krigsherre en lærestreg.

Herfra mister den danske deling magten over begivenhederne, og med Hannah i spidsen, som drives af en selvfortrængelse, hun knap nok tør se i øjnene, forandrer delingen sig fra at være en selvstændig enhed (med en om end noget diffus mission) til at blive en prik i et spil, som soldaterne ikke forstår og ikke har en chance for at navigere i.

Bag spillet står den intellektuelle Schrøder, den tidligere spiludvikler og senere delingsfører, der nu ønsker at prøve grænser med den virkelige verden, og som evner at skifte scene efter forgodtbefindende. En krigens lykkeridder. Schrøder er deres mål og deres nøgle. Kun ved at finde ham vil de kunne komme hjem igen.

En menneskejagt er begyndt.

Afghanistans ansigt

Carsten Jensen har mange historier at fortælle og formår at skabe en historie, som i sig selv er yderst interessant læsning.

Man behøver ikke nødvendigvis at tage de samfundskritiske briller på for at værdsætte hans portræt af Afghanistan og skildringerne af de historier, der udspiller sig her.

Han skriver med stor kærlighed og respekt for et land, der besidder en hårdet befolkning og en uvejsom natur.

Det mærkes, når han beskriver, hvordan nomadekvinderne, som delingen møder langt ude i den afghanske ørken, smugler bind og andre hygiejneartikler under deres klædedragt.

Eller når han beskriver, hvordan den enkeltes kvindes sorg over at have set sin ægtemand, blive trukket ud af bussen og blive skudt ned af Taleban i alles påsyn, ikke er et individuelt anliggende. Derimod er det fællesskabets, og han beskriver, hvordan en klagesang skærer sig gennem luften og ind i en fælles bevidsthed og apati.

Carsten Jensen er nådesløs i sine beskrivelser af ofrene for krigen: den smertefulde tavshed hos de sønderskudte børn; øjnene, der følger soldaterne i trods mod krig og i trods mod smerter; afsprængte legemsdele; tarme, der vælter ud ad bugen; soldaten, der tæller ned fra ti til sit sidste åndedrag. Stive kroppe med rimfrost i øjenvipperne. Moderen der, mens hun holder sine to børn tæt ind til sig, bliver fundet levende begravet efter en sandstorm.

Beskrivelsen af 3. deling, der for at slippe væk fra et angreb af en gruppe vrede civile, vælger at tage tre kvinder med sig som skjold for dermed at kunne undslippe, viser, hvordan tilfældige begivenheder og valg efterlader desillusion hos befolkningen:

Da delingen, når ud til bilerne, efterlader de kvinderne, som står rådvilde tilbage i en nøgen ørken uden nogen steder at gå hen. Rådvilde, fordi kvinder, der har været i fremmede mænds varetægt i kortere eller længere tid, formodes at være blevet voldtaget. Dermed har kvinderne netop fået frataget hele deres eksistensberettigelse og har ikke længere har noget sted at gå hen. Har ikke længere et sted, hvor de kan leve.

Det havde 3. deling glemt i skyndingen, men undskyldningen er, at det var »dem eller os«.

Men Carsten Jensen er også barmhjertig i sine skildringer. For eksempel beskriver han Hannah, der skriger i sorg over en mistet kammerat, det eneste menneske, hun havde kunnet betro sig til.

De afghanske kvinder kender til den sorg, de er vidne til, alle har prøvet at miste. De slår en ring om Hannah og udbryder de samme sorgfulde skrig som hendes, hvorefter de stryger hende over håret, vasker hende og giver hende deres klædedragt på. En omsorg Hannah aldrig har oplevet før, men som hun oplever i armene på nogle, der et øjeblik forinden var hendes fjende.

Når fjenden lider tab og bliver til et menneske fyldt op af sorg, bliver sorgen et fælles anliggende. Her mødes de stridende parter som ligesindede mennesker og en transformation begynder.

Computerspil og krig

Carsten Jensen er dog ikke kun forfatter. Han er også journalist og debattør. Han har brugt 15 år på at skrive denne bog, og hans mål må formodes ikke kun at være at skrive en god historie.

Med *Den første sten* får Carsten Jensen rejst nogle interessante spørgsmål om moderne krigsførelse.

Blandt de soldater, man møder i bogen, er den store interesse krigsspil, og flere soldater virker til at have søgt krigen dels som et selvrealiseringsprojekt, og dels for at få opfyldt et behov for *action*.

Som en dronfører bemærker, så er det *the real thing*, når man skyder missiler af over Afghanistan, men der sker ikke lige så meget som hjemme på skærmen i computerspillet.

Hvad gør det ved et lands krigsdeltagelse, at man i stigende grad bruger droner?

Hvad gør det for forholdet til spildte menneskeliv, når man som menneske ikke skal stå ansigt til ansigt med sine handlinger, men kan gemme sig bag en skærm med et billede, der til forveksling ligner computerspillets?

Er værdien af liv i det hele taget noget, man kan fornemme, når man sidder i Nevadas ørken og dræber mennesker i Afghanistan?

Ansvar for kaos

3. deling kæmper gennem bogen for at opretholde illusionen om sig selv som gudgørerne, men under pres træffer soldaterne beslutninger, som efterlader dem som vingskudte.

I det kaos, de skaber omkring sig, formår de ikke at agere som professionelle soldater, men

ender med at kæmpe for at overleve, koste hvad det vil.

Målet om at gøre en forskel, gøre verden til et bedre sted, lykkes ikke. I stedet ender soldaterne med at klynge sig til et spinkelt håb om at kunne komme hjem til en hverdag. Kunne få en normal tilværelse. Vel vidende, at de mister sig selv i kampen mod målet.

Og her er et andet interessante spørgsmål, som Carsten Jensen rejser, nemlig om man kan rejse ud i verden uden at blive påvirket af den?

Romanen sender 3. deling ud i verden med hovedet fyldt af politikeres lovprisninger af demokrati, kvinders rettigheder, velfungerende retssystemer og håb om en fremtid for alle. Og den observerer delingen i dens kamp som repræsentant for netop det.

Hvordan klarer soldaterne opgaven? De farer vild i korrupsion, bliver snydt fordi de ikke forstår spillet, er skyld i masser af civiles død, bliver af den lokale borgmester beskyldt for at jævne de lokales levebrød med jorden, så de selv undgår at blive ofre for vejsidebomber.

De bruger levende skjolde, som ellers kun »Talibob« bruger, de ødelægger andres liv uden at blinke med øjnene. De bliver reduceret fra at være velgørere til lokale interessenter, med egne mål for øje, eller krigsherrer om man vil, for det kan til tider være svært at se forskel.

Ingen idealer, intet demokrati, ingen skoler til afghanske piger, intet sygehusvæsen, intet alternativ til Taliban er der til sidst plads til. Kun overlevelse med alt hvad det kræver.

Og her bliver 3. delings transformation komplet, for i sidste ende er soldaterne blot mennesker i Afghanistan, der ønsker at overleve, ligesom alle andre.

Krigens sprog

Carsten Jensen har med *Den første sten skrevet* en yderst interessant og relevant bog.

Historien er solidt fortalt, han formår at skabe en stigende intensitet gennem hele romanen og formår at give læseren utroligt mange billeder af livet i Afghanistan, både i og udenfor basen.

Han tager læseren med på en rejse gennem et Afghanistan, som i hvert fald hos denne anmelder afføder længsel efter at opleve landet med egne øjne, fordi Carsten Jensens fascination, nysgerrighed og kærlighed skinner igennem hans fortællinger.

Carsten Jensen formår sprogligt at gengive det miljø og den virkelighed, som personerne færdes i, hvilket tilføjer bogen en ekstra dimension.

Carsten Jensens beskrivelser af soldaterne og disses følelsesliv kan dog virke påfaldende unuanceret og endimensionelt, idet de sjældent er mere end en ting ad gangen. Enten er de drengerøve, ellers er de i krig. Kun hos præsten er de sårbare. En gang imellen er Hannah vred.

Det kan virke som en mærkeligt flad måde, som personerne forholder sig til sig selv og hinanden på med mange one-line-jokes, uden kærlighed og omsorg, før de dør i armene på deres kammerater.

Spørgsmålet er dog, om man kan tillade sig at være mere, når man er i krig? Er krigen ikke netop et udtryk for fordomme, manglende nuancer og evnen til ikke at være for refleksiv?

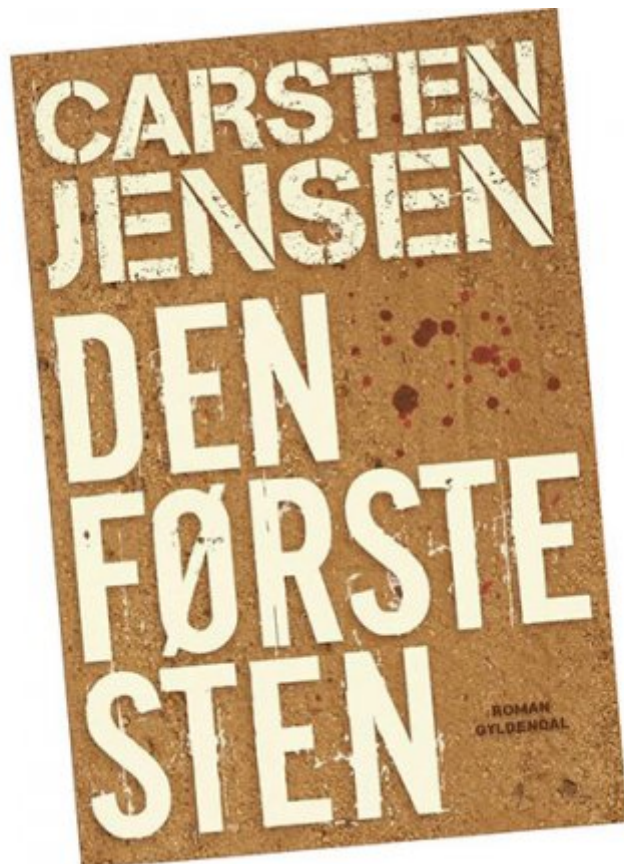
Måske afspejler soldaternes forholden sig til sig selv og hinanden blot krigens realitet?

Perspektiverne i Carsten Jensens bog er yderst relevante, for hvad er det vi som nation forventer at kunne opnå ved at gå i krig? Og hvorfor opnår vi det ikke?

Hvordan kan vi som nation påberåbe os rollen som civiliserede, hvis opgave det er at løfte tilbagestående befolkningsgrupper ud ad middelalderen, når vi ikke engang er i stand til at stå fast ved selv samme værdier og påtage os ansvaret, når vi fejler?

Når det også for os blot handler om overlevelse som menneske, som politiker og, hvis vi skal tro skræmmebillederne, også som nation?

Maria Nielsen er dansklærer på en specialskole for unge og voksne.

Redaktion: Modkultur

Emneord: litteratur | anmeldelse | carsten jensen | krig | afghanistan |

Tak fordi du bruger Modkraft.

Vi håber du har læst noget interessant eller oplysende.

Du kan støtte Modkraft via MobilePay: **36 39 73 31**